

# חוברת עבודה מסכת ברכות בעיון

## פרק ראשון- הלכות קריאת שמע ותפילה

כתיבה ועריכה: יוסף סוראני

### מאימתי

קורין את שמע בערבין. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן עד סוף האשמורה הראשונה דברי ר' אליעזר. וחכמים אומרים עד חצות. רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. מעשה ובאו בניו מבית המשתה אמרו לו לא קרינו את שמע אמר להם אם לא עלה עמוד השחר חייבין אתם לקרות ולא זו בלבד אמרו אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר והקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר והוכל הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר א"כ למה אמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק



"ולוואי יתפלל האדם  
כל היום כולו"



"כיצד מברכין על הפירות?"

## תוכן עניינים

3 ..... סוגיא ראשונה- [דף ב.]- זמן תחילת קריאת שמע בערבית

7 ..... סוגיא שניה [דף ב.] -היחס בין ברכות קריאת שמע לקריאת שמע

12 ..... סוגיא שלישית- [דף ג.]- תיקון חצות

14 ..... סוגיא רביעית- סוף זמן קריאת שמע לכתחילה- [דפים דף ד:- ח:-ט.]

21 ..... סוגיא חמישית- הפסק בקריאה בתורה [דף ח.]

27 ..... סוגיא שישית- מתי סוף זמן קריאת שמע בדיעבד? (ח:-ט.)

33 ..... סוגיא שביעית [דף יב:] - המלך הקדוש והמלך המשפט



### סוגיא ראשונה - [דף ב.] - זמן תחילת קריאת שמע בערבית

א. מהו תחילת זמן קריאת שמע?

עיינין טוב בלשון המשנה הראשונה במסכת (ב.), וענה על השאלה הבאה:

*כמה צעות יש במסנה ביחס לתחילת זמן קריאת שמע ומהו אותו הזמן לפי כל צעה ושאלה מהלילת לכן עיין 16.*

---

---

*כעת נעיינין בלשון השמרא - ונבין מהו באמת הזמן שאליו המסנה מתכוונת:*

אמר מר: משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. מכדי, כהנים אימת קא אכלי תרומה - משעת צאת הכוכבים, לתני משעת צאת הכוכבים! - מלתא אגב אורחיה קמשמע לן, כהנים אימת קא אכלי בתרומה - משעת צאת הכוכבים, והא קמשמע לן: דכפרה לא מעכבא.

*הסבר לפי השמרא מהו הזמן הפאסוני שבו ניתן להתחיל ולקרא קריאת שמע?*

---

---

*השמרא בצ"ב: מופיעות צעות נוספות ביחס לזמן קריאת שמע - מהן אותן צעות?*

---

---

*למסקנת השמרא, איזו מבין הצעות שהובאו יכולות להסתדר צו עמ צו, ואילו מבין הצעות וצאי חולקות?*

---

---

---

---

---

---

*האם השמרא כתבה הכרעה ברורה כיצד לפסוק במחלוקת צו?*

---

---

ב. מנהג בתי הכנסת בתקופת רש"י ותוספות

שיטת רש"י

עיינין בלשון רש"י ד"ה 'עד סוף האשמורה הראשונה':

*הסבר את קושיות רש"י הנושע למנהל שנהלו הזמנו בבתי כנסתי ומה עונה רש"י על קושיותי?*



תוספות (צ"ה 'מאתי קורין') מקשים & קויות על צביו של פש"י- מהן & הקויות

שיטת ר"ת 

עיין בלשון תוספות מהמילים לכן פירש ר"ת-

כיצד מסביר רבינו תם את המנהל שהיה באותה התקופה לקרוא קפיאת שמע קודם לראת הכוכבים?

הסביר כיצד המנהל הנפול באותם בתי כנסת ביחס לצאן תפילת מנחה- קשה על הסבירו של רבינו תם?

מה עונה רבינו תם על קושיא זו?

תוספות משיבים להקשות על שיטת ר"ת במילים 'מכאן מקום קשיא'- הסביר את קושייתו

האם תוספות עונים על קושיא זו?

מה עושים תוספות במקום לענות על הקושיא?

שיטת ר"י 

מהו הסברו של ר"י למנהל הנבואה בבתי הכנסת לקרוא קריאת שמע קודם לזמן צאת הכוכבים?

כעת סכם את שלושת ההסברים של הראשונים בנוגע למנהל הנבואה לקרוא קריאת שמע בבתי הכנסת קודם צאת הכוכבים וענה על השאלות הבאה לאור צהרי תוספות:

שיטת הראשונים	שיטת רש"י	שיטת ר"ת	שיטת ר"י
מצוה מתפללים עבית וקראים קריאת שמע בבתי הכנסת קודם צאת הכוכבים?			
האם נכון לקרוא בקריאת שמע על המטה את שלוש הפסוקים- הסבר מצוה			
האם נראה שיש צורך להפיק קודם קריאת שמע על המטה? הסבר מצוה			

**טוב לדעת**

אלה:

מה הקשר  
המסבחי  
בין רש"י  
ר"ת ור"י?

תשובה:

ר"ת ור"י שניהם  
צאצאי רש"י  
מראשני הצדי  
התוספות ודגלי  
התורה של  
צדקת המאה ה-  
12  
רפ"ו תמ- הוא  
נכדו של רש"י  
ואחיו של  
הרשב"ם  
ר"י- הוא אחיו  
של ר"ת ורשב"ם  
כלומר, הקן של  
אחותם- נכדת  
רש"י בצמח  
(כנראה שמה היה  
אריס)

## הלכה למעשה

ראינו ע"כ באן. שיש 3 הסברים כיצד ניתן להתפלל ערבית קודם צאת הכוכבים.  
ישנם הבעלים האכתיים בין השיטות (ואם לאו שיהיה שפאנו הטלחה).  
נסה לענות מה יהיה הדין לפי כל אחת מהשיטות:

□ האם צריכים אחר כך לחזור ולקרוא שוב קריאת שמו?  
לשיטת רש"י \_\_\_\_\_

לשיטת ר"ת \_\_\_\_\_

לשיטת ר"י \_\_\_\_\_

□ האם ניתן להתפלל ערבית מיד אחרי שקיעה?  
לשיטת רש"י \_\_\_\_\_

לשיטת ר"ת \_\_\_\_\_

לשיטת ר"י \_\_\_\_\_

כעת נבדוק מה פסק השו"ע.  
זמן קריאת שמע בלילה משעת יציאת שלשה כוכבים קטנים, ואם הוא יום מעונן ימתין עד שיצא הספק מלבו;  
ואם קראה קודם לכן, חוזר וקורא אותה בלא ברכות;  
אם הצבור מקדימים לקרות ק"ש מבעוד יום, יקרא עמהם קריאת שמע וברכותיה ויתפלל עמהם, וכשיגיע זמן,  
קורא קריאת שמע בלא ברכות.

לפי איזה שיטה פסק השו"ע?

---



---

האם אין לה נכון גם באציאות שהתפלל מנחה קטנה או רק כשהתפלל מנחה מוקדם - עיין בלשון המשנה בפרשה:  
ומ"מ אין להקל בזה רק אם עכ"פ באותו היום התפלל מנחה קודם פלג אבל אם באותו היום גופא התפלל מנחה  
אחר פלג שוב אסור לו להתפלל ערבית קודם הלילה דהוי תרתי דסתרי באותו יום גופא  
וכל זה אם מתפלל ביחידי אבל צבור שהתפללו מנחה וכשילכו לביתם יהיה טורח לקבצם שנית לתפלת ערב  
ויתבטל תפלת הצבור לגמרי הקילו האחרונים שמתיר להתפלל ערבית סמוך למנחה

אז מה הכפי"ע המשנה בפרשה - האם ניתן להתפלל גם מנחה ואם ערבית צמאזים קודם צאת הכוכבים?

---



---





# סוגיא שניה [דף ב.] -היחס בין ברכות קריאת שמע לקריאת שמע

א. העמקה בשיטת רש"י- כיצד מברכים ברכות קריאת שמע קודם זמנה?

כפי שראינו בסוגיא הקודמת, יוצא שלפי רש"י-- קוראים קריאת שמע וברכותיה, קודם זמנה. ושאלו על כך תוספות, שהרי הברכות של קריאת שמע, צריכות לבוא בזמן של חובת קריאת שמע?

---

---

---

עיינו בצביון של הפס"ט (פסק א סימן א בתחילתו) כיצד עונה הפ"ט על שאלה זו. אל פי צביון פה עמ"ס ט"א?

---

---

---

הפס"ט כתב חידושים על הש"ס אך מעבר לכך הוא היה מצדו המשיגי של העולם היהודי. הוא נשאל אלפי שאלות שהתקבלו בספריו- שו"ת הפס"ט. אחת מהן הייתה השאלה שלנו. עיינו בצביון:

**שאלת** עוד לפי מה שפרש רש"י ז"ל...אם כן למה קורין אותה בבית הכנסת? כדי לעמוד בתפילה מתוך דברי תורה. אם כן תמה הוא שאם כן למה קורין אותה בברכותיה דהא אכתי לא מטא זמנה ועברין משום בל תשא?

**תשובה:** ומה שתמהת אם כן היאך אנו קורין אותה בברכותיה? אל תתמה. דברכות של קריאת שמע אינן ברכות של קריאת שמע ממש כברכת התורה וכברכת המצות. שאם כן היה לנו לברך לקרוא את שמע כמו שמברכין על קריאת התורה ועל קריאת המגלה. אלא ברכותיהן שנתקנו בפני עצמן. אלא שתקנו לאומרן לפני קריאת שמע ולאחריו וכן הסכימו הגאונים ז"ל. ולפיכך מי שקרא קראית שמע בלא ברכותיה חוזר ואומר ברכותיה בפני עצמו ואין בכך כלום.

הסבר לפי צביון הפס"ט. מה יענה רש"י על השאלה כיצד מברכים את הברכות קריאת שמע לפני זמנה?

---

---

- טוב לדעת**
- אלפה:**
- א** היה **הרש"ט**
- תשובה:**
- ר' פאמה
  - פן אדמת
  - אצא
  - תקופת
  - הראשונים
  - מצדו
  - רבני ספרד
  - תלמידי
  - מופיק
  - רבני יונה
  - מאירונדא
  - פאמא
  - רמ"ן
  - ורבני
  - יצחק בר
  - אברהם.
  - היו לו
  - תלמידים
  - רביט.
  - מצדו
  - הפוסקים
  - הכירו
  - פצרכו
  - ושלחו אליו
  - עאלות
  - מארכות
  - ספרד,
  - פורטוגאל,
  - איטליה,
  - צרפת,
  - אשכנז,
  - ואסיא
  - הקטנה.
  - כתב ט
  - עירה וצסק
  - קב"ה.
  - פאמא
  - פולוסופיה
  - והט"ח חרס
  - צ"ל פאמדי
  - פולוסופיה
  - לפני ט"ל
- 25.

הפשט"א מביא 2 פאיות לצד פיו. אך לצופק העניין נתמקד באחת מהן:

ועוד תדע לך מדתנן בפרק קמא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה. ואסיקנא מאי לא הפסיד לא הפסיד בברכות ואף על פי שעבר זמנה של קריאה.

הסבר את פאיות הפשט"א?

---

---

---

כעת ננסה לחשוב. לפי הפשט"א יוצא שאין בכלל הפכת המצוות על קריאת שמע-מצוה  
אם כן נעניין בהפיו של האבאזרפהם:

"והטעם שאין מברכין "בא"י אמ"ה אקב"ו על ק"ש" כמו בשאר מצוות, מפני שענין הברכות כולם הוא לקבל עול מלכות שמיים עלינו, כדאמרינן שכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה, ופסוק שמע יש בו הזכרת השם, וגם כן הוא נחשב כמומלכות, והרי הוא חשוב כברכה"

הסבר על פי האבאזרפהם, מצוה אין צופק בהפכת המצוות לקריאת שמע?

---

---

---

כעת חשוב על צדדי הפא"ש השם פה עממס- האם לצדדו הפכות קריאת שמע הן הפכות המצוות על קריאת שמע- נאמן

---

---

---

כיצד לצדדך יענה פה עממס על פאיות הפשט"א- שהפכות וקריאת שמע מנותקים זו מזו? (חשוב היטב!!  
התשובה יכולה לבוא מתוך הנושא שלנו עצמו של תפילת ערבית קודם צאת הכוכבים)

---

---

---



◀ הצלחת - נהפך 1199 הסדר כיצד צהריק נתמכים מצדפי המאירי שגביא כעתיו  
◀ לא הצלחת עדיין - נהפך 86 כן. עיין בצדפי המאירי ונסה להוציא ממנו את התשובה.

שאין ברכות אלו בדין שאר ברכות המצות שאומר אשר קדשנו וכו' וצונו וכו' שאם לא קיים את המצוה תהא הברכה לבטלה אלא ברכות אלו עיקרן לעצמן נתקנו ראשונה למציאות היום והאור ושניה לחיוב תורה אלא שמאחר שנתקנו יסדום לפני שמע והפקיעו בהם מלברך אשר קדשנו וכו' וצונו לקרוא את שמע ומ"מ מי שלא ידע הברכות וידע את שמע מברך לפני קריאתה אשר קדשנו וכו' לקרוא את שמע

הסדר את צדפי המאירי וכיצד הם מסבירים את שיטתו של רב עמרם?

---

---

לסיכום- נענה על השאלות הבאות

○ האם לפי הפוסק"א ברכות קריאת שמע הן ברכות המצוות או חלק מהתפילה?

---

---

○ האם לפי רב עמרם והמאירי ברכות קריאת שמע הן ברכות המצוות או חלק מהתפילה?

---

---

ב. אמירת א-ל מלך נאמן או עניית אמן לפני קריאת שמע

נסה לחשוב לאור השיטות שהבאנו. האם אמורה להיות ה"עיה לומר א-ל מלך נאמן בין ברכת אהבת עולם לקריאת שמע?

---

---

כעת עיין בלשון הפוסק"א:

כבר היה מנהג בעיירות לומר בין אהבת עולם לק"ש אל מלך נאמן, ובילדותי נתקשה עלי, לפי שהדבר ידוע שאהבת עולם ברכת המצוה היא לק"ש, שכל המצות כולן טעונות הן ברכה עובר לעשייתן, וכן בהלל וכן במגלה וכן בקריאת התורה, וכל שכן ק"ש .. כיון שזו ברכת המצוה היא הדבר ברור בכל שמברך על המצות או על הפירות ועונה אמן אחרי עצמו בין ברכה למצוה שהוא טועה גמור!!

ומפני שנהגו הוצרכתי לשאול מן הרב רבי מאיר הלוי והשיב דבר ברור שהוא טעות ואינו נהוג בספרד אלא ולא בארץ ישראל, ונתבטל השבוש הזה ממקומו.

מפיו לא יצאת הפאמ"ן לא נכון לומר א-ל מלבד נאמן?

---

---

---

כיוון דואר אלה מן הפאמ"ט ענין אמית אמין. וכך הוא כותב:

ולמה לא יענה אמן אחר אהבת עולם מפני שהיא סוף ברכות ראשונות של קריאת שמע וכן כל כיוצא בה מברכות שמברכין אותן תחלה לדבר כגון ברכות שמברכין לפני קריאת מגילה והדלקת נר חנוכה, למען לא יפסיק באמן בין ברכה ובין הדבר שבידך עליו.

מפיו לא יצאת הפאמ"ט. אין לענות אמן אחרי הפכת אהבת אלה?

---

---

אמנם הפא"ט התשובה (ד. יט) חולק וכך הוא כותב:

וכשאני מגיע לסוף הברכה, אני ממחר לסיים ברכתי קודם שיסיים החזן ברכתו, ומכוין אני לענות אמן אחר ברכת החזן.

אחי לא יצאת שופר המחלוקת בין הפא"ט לפאמ"ן והפאמ"ט?

---

---

ברוק. האם צריכים תואמים לאחר מהסבפיו של הבית יוסף בהפנת הפא"ט

וטעמו של הרא"ש אפשר שהוא מפני שאין ברכה זו על ק"ש שהרי אין אנו מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו על ק"ש הלכך לא הוי אמן הפסק בין הברכה לק"ש

כעת נעניין כיצד הכפידו השולחן ערוך עניין זה (שו"ע אורח נא. ד)

ולא יענה אמן אחר סיום הבוחר בעמו ישראל באהבה, משום דהוי הפסק

אמנם הפא"ט כתב עניין הפכת יוצר א"פ.

ימהר לסיים קודם שיסיים הש"צ ויענה אמן אחר ש"צ.

וכתב המשנה ברורה (כ"ה)

דגם בברכת הבוחר המנהג לסיים קודם הש"ץ ולענות אמן אחר הש"ץ וכמו שכתב בד"מ  
 בסימן זה והטעם דברכות ק"ש אינן דומות לשאר ברכות המצות שהרי אין מברכין אקב"ו  
 לקרות שמע אלא ברכות בפ"ע הן

סכמ מהי עמדת השו"ע והפמ"א בעניין עניית אמן לאחר ברכות קריאת שמע ומה לה אומר ביחס  
 לעצתם השאלה- האם ברכות קריאת שמע הם ברכות המצוות או חלק מהתפילה

---



---



---

**הרחבה למעיינים:**

⏪ לפי פסק השו"ע בסו"א הפאסונה (תפילת ערבית לפני שקיעה)- האם נראה שבכחות קריאת שמע הן ברכות  
 השייכות לתפילה או ברכות המצוות על קריאת שמע

---



---

⏪ לפי פסק השו"ע בעניין עניית אמן לאחר ברכת אהבת עולם- האם נראה שבכחות קריאת שמע הן ברכות  
 השייכות לתפילה או ברכת המצוות על קריאת שמע

---



---

⏩ כיצד לעצתך ניתן ליישם את פסקי השו"ע

---



---



---

📖 עיין בעניין של חכמ בן ציון אבא שאול (אור לציון הקדמה- מלאות יסודות בעיני ההוראה ונסה על פי  
 עניין ליישם את פסק השו"ע.

הנה מצינו למרן בכמה מקומות שנראים דבריו כסותרים אלו את אלו, שבאותו ענין פסק כשתי דעות החולקות  
 זו על זו  
 ..ונראה בכל זה יסוד בשיטת מרן בפסקיו בשו"ע, שאעפ"י שבכמה מקומות שיש מחלוקת בין הראשונים הכריע  
 מרן כצד אחד, מ"מ במקום שראה שאין דברי החולקים דחויים לגמרי, חשש לדבריהם במקום שבעל יוכל  
 לעשות כמותם, ובפרט במקום איסור תורה, מפני שמרן בפסקיו אינו פוסק בראיות תלמודיות, אלא מכריע בין  
 שיטות הפוסקים

---



---



### סוגיא שלישית- [דף ג.]- תיקון חצות

לפי ר' אליעזר עז מתי מותר לומר קריאת שמע של ערבית?

---

---

הש"ס שואלת: מידע ר' אליעזר משתמש במונחים של משניות ולא אומר באופן את הלמן האחרון של קריאת שמע?  
הש"ס אומר על כך שבה בא ללמד אותנו משהו - מה זה בא ללמד אותנו?

---

---

נסו לחשוב. מידע חשוב לנו לצד מידע זה?

---

---

עיינו בעברי הראש סוף סימן ה' וענו מידע חשוב לצד מתי הלמן של חילופי המשניות?

---

---

בעברי הראש נפסקו להלכה בשו"ע (סימן א סעיף ו) וכך נאמר שם:

המשכים להתחנן לפני בוראו יכוין לשעות שמשנתנות המשמרות, שהן בשליש הלילה ולסוף שני שלישי הלילה ולסוף הלילה, שהתפלה שיתפלל באותן השעות על החורבן ועל הגלות, רצויה.

כעת נסה לחשוב לאור בעברי הש"ס. מהו הלמן הנכון להתפלל על החורבן לפי בעברי הש"ס (שם א) שה"ס י' ו' פירושם בנוגע למשמרת האמצעית פתיחת אליהם?

---

---



#### טוב לדעת

פירוש ה"מ"ן אברהם" על השולחן ערוך הוא אחד החיבורים המרכזיים, המוכרים והנפוצים ביותר לשו"צ. הוא לכה ליוקרה עצומה בקרב הלומדים מאות השנים האחרונות, ודעת ה"מ"ן אברהם" נתקבלה כמעט תמיד במקרים של מחלוקת בין לבין "בצל הטורים" או "עולת התמיד".

עם זאת, בצל ה"מ"ן אברהם", ר' אברהם אבלי הלוי זומבין, כלל לא רצה שיש יופיע בספר, ולמעשה לא היה מוכר כמעט בחייו, מרוב צנוותנותו. את ספרו פרסם בנו, ר' חיים, מספר שנים לאחר פטירתו, ורק אז התפרסם שמו.

כעת נעיינו בלשונו של המלך אברהם:

המקובלים האריכו בענין תפלת חצות

וברקנטי פ' בראשית כ' וד"ל וי"א זמן בקשת רחמים הוא סוף הלילה ואני אכריע כי בחצות ראוי לבקש רחמים על כנסת ישראל ועל בניה, ובסוף הלילה יבקש צרכיו ובקשה זו צריכה בנפילת אפים ע"כ ובגמרא דילן לתירוץ הראשון דנתן סימן לאמצעית דאמצעיתא והיינו חצות משמע דעת רצון הוא ולתירוץ השני

לפי איזה הסבר השמיר יש התאמה בין דעת המקובלים הנ"ל לזמן יתקון חצות: ולפי איזה הסבר השמיר אין התאמה?

ע"פ הלשון הפשט"א:

ונפקא מינה שיש על ישראל במשמרות הלילה להפיל רנה ותחנונים על חרבן הבית כענין שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות כך פי' רבינו האי גאון ז"ל, ומאי דקא חשיב משמרה אמצעית באמצעיתא נפקא מינה לאכילת הדשים שהו נאכליו עד חצות.

הלשון הפשט"א נראה שכלל אין התאמה בין דברי המקובלים לדברי השמיר - הסבר מצ"ע

הנה ק"ק (מחצות פאיר א"ח סימן א. ס"ד) מנסה להבין מצ"ע הפשט"א ביאר כן. וכן מיישב את דברי השמיר עם דברי המקובלים. ואלו דבריו:

ובאמת צריך עיון על שלא פירש הרשב"א גם כן, נפקא מינא דאמצעית לענין בקשת תחנונים, כמו שפירש על סוף אשמורה הראשונה, ואף שלא היה ספר הזוהר לפניו, מכול מקום גם מגמרא דידן מוכח דחצות עת רצון, כדאמרינן גבי דוד: "כיון שהגיע חצות לילה, היה רוח צפונית מנשבת" ואולי סבירא ליה לרשב"א דזה לא נאמר כי אם לחסידים שזוכים לכוון הנקודה דחצות ממש, ובזה מיושב מה שלא נקט בברייתא סימן דקריאת תרנגול בראשונה לאמצעית דאמצעיתא.. אלא דזה לא נאמר אלא לחסידים שזוכים לכוון הנקודה דחצות וראויים לכך, והברייתא נשנית לכל-נקט המנהג הנוגע לכל אדם.

הסבר לפי דברי הנה ק"ק - מצ"ע הפשט"א לא הסביר שהחצות זהו זמן להתפלל על החרבן. וכיצד הפשט"א יכול להתחבר עם דברי הלשון?



**סוגיא רביעית- סוף זמן קריאת שמע לכתחילה- [דפים דף ד: - ח:ט.].**

**בסוגיא הראשונה והשניה עסקנו בשאלה- מתי הזמן המוקדם ביותר לקריאת שמע:**  
 ראינו שבפשטות המשנה- הזמן המוקדם ביותר הוא צאת הכוכבים, אך המנהג הוא שמתפללים ערבית קודם לכן..  
 וראינו 2 אפשרויות מרכזיות ליישב בין המנהג לפשטות המשנה.

- ◀ האחת- שבאמת הזמן הוא רק אחר צאת הכוכבים, אלא שמתפללים קודם זמן קריאת שמע.
- ◀ השניה- שיש לסמוך על דעות שונות שזמן קריאת שמע מוקדם יותר.

**בסוגיא זו ברצוננו לעסוק בסוף זמן קריאת שמע:**

המשנה הראשונה מביאה 3 דעות ביחס לסוף זמן קריאת שמע.  
 ננסה להבין:

- ◊ כדעת מי נפסק להלכה?
- ◊ האם דעות אלו נאמרו כזמן המאוחר ביותר בדיעבד, או כזמנים לכתחילה?

בסוגיא זו נעסוק בחלק הראשון של הסוגיא והוא יתמקד בשאלת זמן קריאת שמע לכתחילה, ויתמקד בדברי הגמרא בדף ד:  
 בסוגיא בהמשך (בדף ח:) נתמקד בחלק השני בשאלה מהו הזמן המאוחר ביותר לקרוא קריאת שמע בדיעבד, והמיקוד יהיה בשאלה כדעת מי יש לפסוק להלכה?

**עיינו בדף ד-ד: [מהשורה השניה לפני סוף (ד.) במילים 'וחכמים אומרים'- עד המילים 'קא משמע לן דחובה' בדף ד:]:**  
**וענו על השאלות הבאות:**

*האם יש 3 דעות ביחס לזמן קריאת שמע- מהן 3 הדעות?*

---



---

*האם פותחת בשאלה שלכאורה כלל לא מובנת- השאלה היא כמי סוברים חכמים:*

- אם כפי אליעזר- אז שיאמרו כמותו.
- ואם כפינן שלמיאל- אז שיאמרו כמותו.

*מצד לא ניתן לענות בפשטות שחכמים סוברים דעה שלישית? (העליו ה"י)*

---



---

מה עונה על כך השמרא- האם חכמים סופרים כפי אליעזר או כפי אמליאל?

---


---

ענו לפי ספרתכם- האם כוונת השמרא שאין כלל מחלוקת בין רבן אמליאל לחכמים.  
אם יש לצדדכם מחלוקת- כתבו מה נחלקו

---

---

---



עכשיו צריך להפסיק את הראשו

חבירה כעת אנחנו עולים פמה בלימוד העיון

אנחנו מנסים העצמנו להציע מספר אפשרויות בהנחת השמרא

קדימה לעבודה

השמרא מביאה בפיתא לתמוך בכך שהעם שחכמים אמרו שיש לקרוא עז חרות הוא בכדי להפחיק את האדם מן העברה  
עיון הצפוי הפיתא העיון מתחילתה ועד סופה ונסו לענות על השאלה הבאה: חכמים עשו סייט לצדדיתם"- על איזה סייט מצדדיתם?

---

---

הסבירו מצדדיתם הפיתא שמצדדיתם הסייט צדדיתם

---

---

חפשו מה יכול להיות העיון בפירוש שלכם שצדדיתם הסייט המצדדיתם

---

---



כעת נסו לתת אפשרות אחרת לגבי הסייג המצוה?

---

---

כעת חפשו מה יכול להיות העייתי בפירוש זה?

---

---

נסו לענות על השאלות שהצבתם ביחס לג הפירוש:

---

---

כעת נסו לענות מהם ההבדלים ההלכתיים שעלולים להיות בין ג הפירוש:

---

---

#### הבנתו של רבינו יונה

עיינו בצברי תלמידי רבינו יונה (א.א) בדבור המתחיל (יחכמים אומרים) - כיצד לעצבתם רבינו תלמידי רבינו יונה את הסייג שעל חכמים בהפייטא?

---

---

כיצד לעצבתם יסבירו תלמידי רבינו יונה את הקשר בין צברי בהפייטא לבין צברי השלמא הקובע את שהסיבה שחכמים סברו שיש לקרוא קריאת שמע על חצות היא בכדי להרחיק את האדם מן העביה?

---

---

#### הבנתו של הרא"ש

כעת עיינו בלשון הרא"ש (א.א) - כיצד לעצבתם רבינו הראש את הסייג שעל חכמים בהפייטא?

---

---

כיצד לעצבתם יסביר הרא"ש את הקשר בין צברי בהפייטא לבין צברי השלמא הקובע את שהסיבה שחכמים סברו שיש לקרוא קריאת שמע על חצות היא בכדי להרחיק את האדם מן העביה?

כעת עינינו הצהירו של ה'צהרי 199 (הפירות 3: צ"ה 'חכמים)



מדברי הרא"ש לקמן סי' ט' ..וכן הוא בתלמידי רבינו יונה דהך סייג דהכא היינו שאינו רשאי לאכול קודם תפלת ערבית, והא דמיייתי ראייה לענין ק"ש דעד חצות אף דאינו ענין כלל לסייג דהכא, מכול מקום מיייתי ראייה כי היכי דמצינו דעשו סייג לענין אכילה הכא נמי הך דאמרי עד חצות הוא גם כן משום סייג, ולפי זה הך ברייתא אתיא ככולי עלמא אפילו כר"ג...

אלא דבהא פליגי הרא"ש ותלמידי רבינו יונה, דתלמידי רבינו יונה סברי דהסייג הוא שלא לאכול קודם רק לקרות ק"ש מיד בצאת הכוכבים, דלכתחילה אף ר"ג מודה דמצותה לקרותה בצאת הכוכבים מיד, והרא"ש סבר דאף אם ירצה שלא לאכול כל הלילה רשאי לכתחלה להמתין עם ק"ש עד עמוד השחר וליכא שום מצוה לכתחלה לקרותה מיד בצאת הכוכבים לר"ג..

מחבר הספר 'דברי דוד' על מסכת ברכות הוא ר' דוד טעביל הידוע בעולם התורה כבעל ה'נחלת דוד' - ספרו המפורסם על כמה ממסכתות הש"ס  
ר' דוד טעביל נחשב לאחד מגדולי ישראל" כממשיך דרכו של ר' חיים מוולוז'ין" כבעל סמכות והנהגה בישיבת וולוז'ין שהיתה מרכז התורה"  
ובכל דבר ועניין הזקוק להכרעה היו מצפים לעצותיו ופסיקותיו.

כיצד אפי הצהרי 199 הבינו רבינו יונה והפא"ש את הסייג בהפיתא. ומה הקשר לצדקת בין סייג זה  
אסייג שלא לקרוא קריאת שמע לאחר חצות?

---

---

במה נחלקו רבינו יונה והפא"ש?

---

---

**הבנתו של הריטב"א**

כעת נענין הצהרי הפריטב"א (2: צ"ה) - נראה שיש לו הפנה אחרת לאפי אהו הסייג שעל חכמים:

וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. כלומר מי שהוא מתאחר לקרות קריאת שמע לאחר חצות. אבל אין רוצה לומר שאם יאכל קודם שיקרא קריאת שמע שיהיה חייב מיתה. אבל מן הראוי הוא שכיון שהגיע זמן קריאת שמע שלא יאכל עד שיקרא קריאת שמע. וכן נמי בתפלת המנחה:

נסו לחשוב מהו הסייג שעל חכמים אפי צהרי הפריטב"א. וכיצד הוא קשור למה שחכמים אמרו שיש  
לקרוא קריאת שמע עז חצות?

---

---

כעת נענין בהמשך צהרי של ה'צהרי 199:



הסגרי מ'ד'ע' ל'ע'ת ת'ל'מ'י' פ'י'נ'ו י'ו'נ'ה- ל'א נ'כ'ו'ן ל'נ'פ'ו'ל כ'פ'ש'י' ל'א'ו'ר פ'י'ו'ס'ו'ל ש'ל פ'י'צ'ה'ר'י א'ר'ל'ו'ן

נ'ס'ה ל'ח'ש'ו'ה- כ'י'צ'ה נ'י'ת'ן ל'ע'נ'ו'ת ש'ל צ'ה'ר'י'פ'ו'ס'ו'ל ל'א'ו'ר פ'י'ו'ס'ו'ל ש'ל פ'י'צ'ה'ר'י י'ו'נ'ה:

ל'א'ח'ר ש'ע'נ'י'ת'ם. ע'י'י'נו ה'צ'ה'ר'י'ו ו'ת'פ'א'ו א'ם כ'י'ו'נ'ת'ם ל'ע'ת'ו'.

אך רש"י דכתב במתניתין דעיקר ק"ש הוא שעל מטתו, וא"כ קשה איך מותר לאכול קודם, ובאמת בתלמידי רבינו יונה הקשה כן על שיטת רש"י...  
אך לולי דבריהם היה נראה לפרש דברי הברייתא, דהברייתא לא איירי כלל בסייג דאיסור אכילה, רק דהסייג דברייתא מיירי דלא ליקרי ק"ש אחר חצות..ובזה אתיין דברי הגמרא בפשוטו דמייתי ראייה על סייג דעד חצות, וא"כ לק"מ על רש"י.

ה'ק'ו'ס'י ה'צ'ה'ר'י'ו. ה'ו'א ש'כ'פ'י ש'א'מ'ר'ו א'ה'ס'ו'ל'י'א ב'א'ס'כ'ת ש'ב'ת (ו':) נ'פ'א'ה ש'י'ש א'י'ס'ו'ר ל'א'כ'ו'ל ל'פ'נ'י ע'פ'י'ת.  
נ'ס'ו א'ם כ'ן ל'ח'ש'ו'ה- כ'י'צ'ה נ'ע'נ'ה ש'ל ק'ו'ס'י'ת פ'י'נ'ו י'ו'נ'ה א'י'ך נ'י'ת'ן ל'צ'י'א'ת י'ו'נ'ה ח'ו'ב'ה ב'ק'פ'י'א'ת ש'א'ע' ש'ל ה'מ'י'ט'ה ו'ה'ר'י א'ס'ו'ר ל'א'כ'ו'ל ק'ו'ס'ו'ל ל'כ'ו'ן?

א'ב'י'א ל'כ'ת ת'פ'ו'ל'ץ י'ט'ה ש'כ'ת'ה ב'ס'פ'ר ח'י'ו'ס'י' ה'ת'פ'א' ש'ל ה'פ'ס' ח'י'י'ט י'ו'נ'ה א'ל'א'ל'ו'ס'ק'י

אבל גם י"ל אחרת, ובזה לכאורה ניישב קושיות האחרונות הנ"ל של תוס', ע"פ מה ששמעתי מהגרש"ז אויערבאך שליט"א שפעם התבטא החזו"א ז"ל, שהקב"ה היה מצליח יותר בקבלת תורתו, אילו הכניסה בספר סגולות. וכיון שזה טבע האדם לשמור על סגולות יותר מעל גופי תורה ר"ל, לכן ע"י המימרא דר' יצחק שבאמירת ק"ש במטה יש שמירה מהמוזיקין, בטוח הוא שכל אדם ישמור בקפדנות לאומרו, וזה גופא השמירה שיקיים ממילא המצוה דאורייתא של ק"ש, ואין לחוש שמא יישן קודם אומרו, כיון שהפחד מן המוזיקין אין נותן לו מנוח עד שיאמר הק"ש. [אבל תר"י ז"ל בא"ד איפסקא חולקין וז"ל מתוך שחושב שאינה אלא להבריא המוזיקין כו' אינו קורא אותה ע"כ]. וגם הת"ח חוששין שמא יש פגם במדרגתם, וסכנתא עדיפא מאיסורא, ולכן גם הם יחושו לאומרו. ובאמת כעין מימרא זו אומרים מהשאגת אריה שהוכיחו לו שמוכרחים לומר האקדמות אחר ברכת התורה קודם הקריאה, כי כן כתוב שחור על לבן בספר תקנות העיר, וכשתראוהו לו כן, כתב השג"א את עשרת הדברות בתוך ספר תקנות העיר. כסגולה לשמירתו.

כ'י'צ'ה מ'י'ט'ה ה'פ'ס' א'ל'א'ל'ו'ס'ק'י א'ת ק'ו'ס'י'ת פ'י'נ'ו י'ו'נ'ה ש'ל צ'ה'ר'י' פ'י'ו'ס'ו'ל

### הלכה למעשה:

מלא את הטבלא לאור מה שלמדנו:

שיטת רש"י על פי הדברי דוד	שיטת הרא"ש	שיטת רבינו יונה	
			האט חוסה לכתחילה לקרוא קריאת שמע מיד בצאת הכוכבים?
			האט ספרו יתא י מקור לאיסור לאכול לאחר צאת הכוכבים קודם קריאת שמע?

כעת נעיין בפסק השר"ע:

סעיף ב

אסור להתחיל לאכול חצי שעה סמוך לזמן ק"ש של ערבית, ואם התחיל לאכול אחר שהגיע זמנה, מפסיק וקורא ק"ש בלא ברכותיה וגומר סעודתו, ואח"כ קורא אותה בברכותיה ומתפלל. הגה: אבל אין צריך להפסיק לתפלה, הואיל והתחיל לאכול; אבל אם לא התחיל לאכול אף על פי שנוטל ידיו, צריך להפסיק (ר"ן פ"ק דשבת); ואם אין שהות להתפלל, מפסיק אף לתפלה (הראב"ד בהגהות פ"ג מהלכות ברכות).

סעיף ג

לכתחלה צריך לקרות ק"ש מיד בצאת הכוכבים, וזמנה עד חצי הלילה; ואם עבר ואיחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר, יצא ידי חובתו.

כדעת מי פסק השר"ע?

### המשנה ברורה מביא מספר היתרים בנוגע לאיסור לאכול לפני תפילה:

1. ס"ק טז- ומ"מ טעימה בעלמא מיני פירות או אפילו פת בכביצה שרי;
2. ס"ק יח- ואם ביקש מאחד שיזכירנו להתפלל ליכא אסורא להתחיל לאכול אפילו כשכבר הגיע זמן ק"ש

### מה הדין במניין קבוע בשעה מאוחרת?

האמנות אשה (ג. 63) עולה היתר נוסף שכאשר יש מניין קבוע זה נחשב כשואף ואפשר לסמוך על כך ולאכול לפני ערבית

### האם שעון מעורר, יכול להתיר לאכול קודם התפילה?

כתב השניי האכה (הלכות תפילה פסק כה סעיף 6)

מי שמוכרח לאכול לפני התפילה ואין לו זמן קבוע לתפילה ואין מי שיזכיר לו אח"כ לקרוא את שמע ולהתפלל, יכול לעשות לעצמו סימן שיזכיר לו להתפלל, כגון שיכוון שעון מעורר שיצלצל אח"כ, או שיבקש מחבירו לטלפן אליו ולהזכיר לו להתפלל, ומיד כשיצלצל יקרא את שמע ויתפלל (הליכות שלמה ב, יב).



# סוגיא חמישית- הפסק בקריאה בתורה [דף ח.].

"ועוזבי ד' יכלו- זה המניח ספר תורה ויוצא"

עיינו בדברי הגמרא בדף ח. למטה (מן המילים אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי מנחם אמר רבי אמי: מאי דכתיב ועוזבי ה' יכלו) עד ח: (במילים 'ימיו ושנותיו') וענו על השאלות הבאות:

א. איסור יציאה בזמן קריאה בתורה

מה לאומרים מן הפסוק: 'ואעזבי ד' יכלו'?

---

---

מהו הצעתכם עם האיסור?

---

---

לפי השמרא- אתי מותי לצאת החוצה בזמן קריאה בתורה?

---

---

הסבירו לפי השעם שכתבתם לפני כן. מצוה במקרה זה- אין איסור לצאת?

---

---

כעת עיינו בגמרי המאירי בספרו קרית ספר. והצקו האם כיוונתם לצאתו:

הא מ"מ בעוד שהקורא קורא אסור לצאת מפני שהדבר דומה לפירוק עול וכמי שאין הקריאה חביבה עליו

פי' חייב פלאג'י שאם שאלה מעניינת אל אמר לו:

יש לחקור, איך התירו לצאת בין גברא לגברא, נהי דלית מניעת כבוד התורה, מי פטרי מתקנת נביאים לקרוא הסדר בשבת ויום טוב?

מהי הסיבה הנוספת שמעלה פי' חייב פלאג'י לאיסור יציאה באמצע קריאה בתורה ומצוה לכאורה לפי סיבה זו. היה צריך לאסור יציאה גם בין עליה לעליה?

---

---

נסו לענות על שאלתו של פי' חייב פלאג'י

---

---



## טוב לדעת

### שאלה:

מי היה ר' חייב פלאג'י?  
כמה ספרים הוא כתב?  
ועם מי חיבר את הספר סמיכה לחיים?  
סמיכה לחיים?

### תשובה

חכם חיים פלאג'י- הוא חכם אוקרי מסוף המאה ה-18 ותחילת המאה ה-19.

הוא נפטר על פראסון לציון חכם פפאל יוסף חבן, וממנו קיבל הסמיכה לפענוח השל' צעיר

אתם יודעים אתי הוא התחיל לכתוב ספרים? השל' 16 (יש לכם עזר חצי שנה לעניין?)

הוא כתב 80- ספרים בכל מקצועות התורה: תנ"ך, ספרי אגפיים צפופות ואוסף חיבורים על השם ספרי הלכה קהילה שאלות ותשובות והלכה וכו'.

העקרונות שפיתח שהתחילה ה' של' באם 54 מספרים. פי' חייב פלאג'י הפליח מהלך השנים לשחזר חלק מכתביו. ופוציא לאור עשרות מהם. מיסודם נחפרו עניין ה' כתב יד. את הספר סמיכה לחיים. אותו אנו לאומרים שכיום. חיבר פי' חייב פלאג'י יחד עם 100 הפאסון לציון- הפה יוסף חיים חבן



אפני שנענה אל שאלה זו. נמשיך הלאה בטמרא..

ב. לימוד תורה בזמן קריאה בתורה

הטמרא אלפנינו. מופיע משה של פי ששת:  
מה משה פי ששת בלמן קריאת התורה וכיצד נימק את מעשיו?

עיינו בדברי תוספות (הצ"ח פי ששת):

הסבר מצוה צברי הטמרא במסכת סוטה. סותפים לכאורה את מעשיו של פי ששת?

מהם 3 תיפוצי תוספות ליישוב הסתייגה בין הטמרות?

איזה מהין התיפוצים העצובים תוספות להלכה - נסו לחשוב כמה עצוב זה. אל לבי שאר התיפוצים?

האל "המשנה ברורה" ה'ביאר הלכה' הקשה אל תיפוצי תוספות הללו. ואלו צביון:

אמנם באמת שיטה זו תמוה לכאורה מאד דמאי מהני שיגרוס בלחש שלא יבטל שארי השומעים קריאת התורה, מכול מקום גם הוא מצווה לשמוע קריאת התורה? ואם ילמוד את למודו לא יתן לבו לשמוע מה שקורא הקורא ואפילו אם יש עשרה דצייתי מאי מהני לגבי דידיה הא על כל איש ואיש מוטל החיוב דתקנת עזרא?  
ובאמת כבר תמה בזה הקדמון בעל שבולי הלקט על שיטה זו בסימן ל"ט והובא בב"י ומפני זה דחאה מהלכה.

מהי הקושיא של ה"ה המשנה ברורה" אל תיפוצי תוספות?



נסו לחשוב- האם קושיית המסנה בפרשה נכונה לט מוחס לתפול השלישי שהביאו תוספות- הסבירו את  
טענתכם

כעת ניתן להבין מדוע העציפו תוספות את התפול האחרון- אמ הפנתם את זה כה בתחילה- כל  
הכבוד

בחלק הראשון. פאינו את קושייתו של פי חיים פלאטיי אל הפיתר לצאת באמצע קריאה בתורה בין  
אליה אליה  
הסבר את הקשר בין קושייתו של פי חיים פלאטיי לקושיית ה'ביאור הלכה'?

כעת נענין בתפולו של פי חיים פלאטיי אל הקושיא:

על כרוך נראה לי דלא היה תקנת נביאים לכל יחיד ויחיד שיקרא או ישמע קריאת ספר תורה בשבת  
ויום טוב, אלא שיקראו בשבת ויום טוב בציבור סדרו של יום, וכל שקראו בציבור סדרו של יום, אף  
אם יחידים לא שמעו - נתקיימה תקנתם

ענה לאור צהרי פי חיים פלאטיי מדוע ניתן לצאת בין אליה אליה?

הסבר כיצד צהרי פי חיים פלאטיי יכולים לתפל לט את קושיית ה'ביאור הלכה' אל תפולו  
התוספות?

עכשיו ננסה לחשוב- מה יענה ה'ביאור הלכה' אל השאלה- כיצד מותר לצאת בקריאה בתורה בין  
אלה אלה- הפי לעצמו כל אדם מחוייב לקרוא בעצמו- יש לכם פסיון- מהו?

כעת נענין בצהרי המסנה בפרשה (קאו. ט):

היינו כשכבר שמע קריאת התורה או שדעתו לבוא מיד וגם זה אינו מותר כ"א כשהוא לצורך גדול:

אם כן מה ענה אל כק. באל המסנה בפרשה?

נלמדי הסתייגות בין השמא בהפכות ללמא הסוטה נאמרו עזר תיפוצים, ופוטם הובאו להלכה אך  
לדבר נתייחס בקטע ההלכותי:  
כפוע ננסה להפחיה עזר טיפה מה שמתנו עז עכשיו:

ג. אדם שלא שמע את כל קריאה בתורה- האם צריך להשלים:  
כפי שמתנו לה מצאנו ג' אישות שונות בנוגע למרות קריאה בתורה:

- ☞ יש שסוטה שהחיה הוא חיה על כל אצט ואצט לקרוא בתורה (ביאור הלכה התיפוצ האחרון בתוספות)
- ☞ ויש שסוטה שמצוה בחובת הציבור ולא בחובה של כל יחיד ויחיד (פי' חייט פלאט'ו ג' תיפוצו בתוספות הפאטונים)

כעת נעבור למחלוקת הלכתית מאוד חשובה שנוגעת מג' השיות הללו:  
הנה משה פיינשטיין (אלפות משה אורח חיים סימן כ"א) נשאל: מה הדין במקרה שאצט הפסיד חלק מהקריאה  
בתורה וכך הוא עונה:

בדבר קריאת התורה ודאי שצריך כל אדם לשמוע כל הקריאה שלא יחסר לו אף תיבה אחת שלא שמע, ובדיעבד אם חסר תיבה אחת ופסוק אחד-אם הקריאה הוא בשני וחמישי ומנחה בשבת ואף בקריאה דיר"ט, תלוי אם הוא רק בקריאה דג' פסוקים לא יצא, דהא אין פוחתין מג' פסוקים וכיון שהחסיר לשמוע אף תיבה אחת הרי חסר מג' הפסוקים...ואם היא קריאה ביותר מג' פסוקים אם שמע ג' פסוקים שלימים יצא.

אבל בקריאת הפרשה דשבת הרי לבד חיוב שמיעת ז' קרואים..איכא דין מצד מנהג קבוע בכל העולם לגמור את התורה בכל שנה ושנה. אך שאין לו עצה לזה דהצבור לא מטרחינן לחזור עוד הפעם בשביל יחידים, ואם יש מנין שלם שהחסירו לשמוע תיבות ופסוקים, יש להם אחר התפלה כשלא יהיה שוב טירחא לאלו ששמעו כל הקריאה לחזור ולקרא בברכה המקומות שהחסירו.....

מה שהבאר לעצת פי' משה פיינשטיין. בין מצאות שאצט פספס פסוק בקריאה של שני וחמישי לבין מצאות שפספס פסוק בשבת ומצוה

האם פי' משה פיינשטיין סוטה שמצוות קריאה בתורה היא מצוות הציבור או מצוות היחיד- נאק את הספק.

הנה אליעזר ולצנפוט בעל הציץ אליעזר חולק על דברי פי' משה פיינשטיין וכך הוא כותב:

**שאלה:**  
על דבר אשר שאלני אם יחיד שלא דקדק לשמוע קריאת התורה מראש ועד סוף... אם דינו כמו בעל הקורא שדילג מלה שצריך לחזור ולקרוא?

**תשובה:**  
לדעתי פשוט הדבר שאיננו מחויב בכך, דקריאת התורה איננה אליבא דכולי עלמא כקריאת המגילה שהיא חובת יחיד, וכל יחיד ויחיד מחויב לעצמו בקריאת המגילה, אבל קריאת התורה היא רק חובת ציבור, ורק על יחיד מוטלת חובה ומצוה שיראה שיתקיים מצות הציבור, ולכן כל שנתקיימה המצות - ציבור, ועשרה שמעו את הקריאה, תו אפילו אם יחיד מהיחידים החסיר משמוע איזה תיבה, או כמה וכמה תיבות, אזי אליבא דכולי עלמא איננו מחויב לחזור אחר ציבור אחר כדי לשמוע שם מחדש קריאת התורה.  
וכל חילוקי הדעות שמצינו בזה הוא רק אם ראוי לדקדק לכתחילה לשמוע מפי הקורא מלה במלה, או שישנם דרכי היתר שלא להקשיב אפי' לכתחילה.

*הצ"ח אליעזר' 1608 שאלו חובה על היחיד לקרוא התורה אלא חובתו לצא"ש שהצ"ח יקרא. כיצד אמר כן. מסביר הצ"ח אליעזר' את השיטות הסבורות (כצ"חאמא האמנה בפ"ה) שאין היתר לאף אדם להאמין מאקרא התורה?*



### טוב לדעת

**אלה:**

**מי היה הצ"ח אליעזר, מתי חי ומה היה כווצ'ו?**

**תשובה:**

הרב אליעזר יהודה ולצנפרט נולד בשנת תרע"ו (1916) ביפוֹשלים.

למד בישיבות "עץ חיים" ו "חברון".

כבר בש"ל 19 הוציא את ספרו הראשון - 'צ"ח אליעזר'. ומש"ל 30 החל להוציא לאור את סידרת ספרי השו"ת שלו 'צ"ח אליעזר'. שזכו לפרסום רב. תשובותיו עוסקות בכל נושאי ההלכה אך בולטות ביניהן בעיקר התשובות הנוגעות לעצמות אב"עיות פשוטות וטכנולוגיות חדשות. בהן עסק באופן מיוחד בעקבות מינויו כפרוסק של המרכז הרפואי 'ש"פ צ"ח' שבירושלים.

הרב ולצנפרט שימש כד"ר שנים רבות ואונה לצ"ח בבית הצ"ח הפנימי השפ"א. ונחשב מאחרי הצ"ח לט"ח.

לאחר שקמה המדינה כתב ע"ס ספר בשם 'הלכות מדינה' שבו עסק בכל צ"ח ההלכה שבניהול מדינה יהודית בימינו.

הספרו 'צ"ח אליעזר' מכנה הרב ולצנפרט את המדינה כאתחלתא צטאלתא.



### טוב לדעת

**אלה:**

**מי היה ר' משה פיינשטיין? היכן נר? ואילו ספרים כתב?**

**תשובה:**

הרב משה פיינשטיין (ג' באדר ה'תרנ"ה - י"ט באדר ה'תשמ"ו)

היה משפטי פוסקי ההלכה החריגים לאחר השואה. יושב ראש מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל בארצות הברית וראש מתיבתא תפארת ירושלים בניו יורק.

ספרו 'אטרות משה' הוא אחד מספרי הפסיקה החשובים של הדור האחרון.

### הלכה למעשה:

מלאו את הטבלא לאור מה שלמדנו:

שיטת ר' חיים פלאגי והתירוץ האחרון בתוספות	שיטת ה'ביאור הלכה' ו' תירוצי תוספות הראשונים?	
		האם קריאת התורה היא חיוב פשוט על הצבור או על היחיד?
		כיצד מותר לאדם לצאת מקריאה בתורה בין צולה לצולה - והרי כק הוא לא ישמע את קריאת התורה?
		האם אדם שלא שמע חלק מקריאת התורה - צריך להשלים את הקריאה?

כעת נעיין בפסק השו"ע (סימן קמ"ט סעיף ה')

כיון שהתחיל הקורא לקרות בס"ת, אסור לספר אפילו בדברי תורה, אפילו בין גברא לגברא, ואפילו אם השלים הוא הפרשה. ויש מתירים לגרוס (פי' ללמוד) בלחש. וי"א שאם יש י' דצייתי (פי' המשימין לבם) לס"ת, מותר לספר (בד"ת) (ב"י בשם מהרי"א). ויש מתירים למי שתורתו אומנתו. ויש מתירים למי שקודם שנפתח ס"ת מחזיר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמוע ס"ת אלא לקרות, ומתחיל לקרות. ולקרות שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה, שרי. וכל זה אינו ענין לפרשת זכור (דברים כה, יז - יט) ופרשת פרה (במדבר יט, א - כב), שהם בעשרה מדאורייתא, שצריך לכיון ולשומעם מפי הקורא; והנכון שבכל הפרשיות ראוי למדקדק בדבריו לכיון דעתו ולשומעם מפי הקורא.

ח"ו את דעתכם - האם לדעת השו"ע חובת קריאת התורה היא חובת היחיד או חובת הצבור?

---



---

**סוגיא שישית- מתי סוף זמן קריאת שמע בדיעבד? (ח-ט).**

**א. סתירה בין הסוגיא בדף ח. לסוגיא בדף ט:**

עיינו בגמרא בברכות דף ח: במילים 'רבן גמליאל אומר' ובדבריו של רב יהודה בשם שמואל, וענו על השאלה הבאה:

1. לפי רב יהודה בשם שמואל- מתי הלמן האחרון לקריאת שמע בעפנית- אכתחילה ובדיעבד?

---



---

**עיינו בדף ט. במילים 'מעשה שבאו בניו' עד המילים 'מן העבירה' וענו על השאלות הבאות:**

2. האם מהבואר שבניו של רבן אמליאל שאלו אותו מה לעשות במידה ולא קראו קריאת שמע לפני חצות- מה קשה לאמרא בשאלתם של בניו של רבן אמליאל?

---



---

3. מה הסבר האמרא לספק של בניו של רבן אמליאל- (היעזר בפשי"ד ד"ה 'רבנן פליגי טליווק')

---



---

4. כעת נסו לחשוב- לפי אמרא זו, כיצד אנו אמורים לפסוק הנוסע לשאלה- מתי הלמן האחרון של קריאת שמע אכתחילה ובדיעבד?

---



---

5. לכאורה הפסק שכתבתם בשאלה 4 אמור להיות שונה מהפסק שכתבתם בשאלה 1- הסבירו מצדו

---



---

6. כיצד לעצבתם ניתן ליישב בין הפסקים?

---



---

**ב. פסק הרמב"ם**

כעת עיינו בהלשון הפמ"ט (הלכות קריאת שמע פסק א הלכה ט):

אי זהו זמן קריאת שמע בלילה מצותה משעת יציאת הכוכבים עד חצי הלילה, ואם עבר ואיחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר יצא ידי חובתו שלא אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק אדם מן הפשיעה.

ז. כצ"ע מי שספק הפאמ"ט לצ"ע כמ"ט - כצ"ע פה"ן ט"מ א"ל או כצ"ע חכ"מ?

---

---

ח. כיצ"ע אם כן לצ"ע כמ"ט, י"ש הפאמ"ט את הסתייפה בהכפ"ע בין הסול"טא בצ"ח: א"מ א"פ בצ"ע 1.6

---

---

---

---

ט"ו א"ל - בה"א א"פ צ"פ הפאמ"ט, נחלקו הפוסקים - כצ"ע נב"א, כצ"ע מי כ"ו ונ"ט

ג. הבנת הבית יוסף בדעת הרמב"ם

הבית יוסף (אופ"ח ח"ט סימן ק"מ) א"מ א"פ את הכפ"ע הפאמ"ט כ"כ:

ומשמע שהם מפרשים (הפאמ"ט וסמ"ט) דהא דאיפסיקא בגמרא (ח:) הלכה כרבן גמליאל היינו לאפוקי מרבי אליעזר דאמר עד אשמורת הראשונה אבל במאי דאמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה הלכה כוותייהו דיחיד ורבים הלכה כרבים וכן משמע מדאמרין בגמרא (ט.) גבי מעשה ובאו בניו מבית המשתה ועד השתא לא שמיע להו הא דרבן גמליאל הכי קאמרי ליה רבנן פליגי עילווק ויחיד ורבים הלכה כרבים או דילמא רבנן כוותך סבירא להו והאי דקאמרי עד כדי להרחיק את האדם מן העבירה אמר להו רבנן כוותי סבירא להו וחייבין אתם והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה דמשמע בהדיא דבניו של רבן גמליאל גופייהו היו סוברים דלית הלכתא כאבוהון היכא דפליג אחכמים ורבן גמליאל גופיה לא אמר דחייבין נינהו אלא משום דחכמים לא פליגי עליה הילכך אית לן למימר דכי פסק תלמודא הלכה כרבן גמליאל לגבי רבי אליעזר דוקא פסק ולא לגבי חכמים

י. א"פ הבית יוסף - כצ"ע מי שספק הפאמ"ט, וכי"ע הוא י"ש את היחס בהפ"ע בין הסול"טא בצ"ח: א"מ א"פ בצ"ע 1.6

---

---

---

---

ה"פ יוא"ל סיפ"ק בספ"ו בית ח"ש (ב"ח) - א"פ א"ל ה"ע ית"ת בפי"ש ז"ב ב"א"א, וכ"כ הוא כותב:

אלה:

מהם ראשי תיבות פ"ח? מי היה כותב הספר? מתי חי? ואילו ספרים נוספים כתב?

תשובה:

ר' יואל סירקיש  
בצל 'בית חדש'  
המכונה הפ"ח  
נולד בין השנים  
ש"כ-ש"ד  
(1560-1564).  
היה תלמיד  
תלמידי הרמ"א  
והמהרש"ל.  
היה רב בשמחה  
קהילות במלח  
אירופה,  
כהונתו  
האחרונה  
משמחה על פני  
תקופה ארוכה  
במיוחד - בית  
רבנות קראקא.  
בזמן שיש  
עם כראש ישיבה  
וסביה שולחן  
התקופה  
תלמידים רבים,  
עד שרה גדולי  
רבני הדור  
שאחרי נאמן בין  
תלמידיו.  
הפ"ח היה בצל  
סמכות תורנית  
עצומה  
בתקופתו, דבר  
הבולט בספרי  
הש"ת שלו על  
פני דורו.  
ספרו המפורסם  
ביותר הוא 'בית  
חדש' המפרש את  
ארבעת הטורים.  
'בית חדש' מוסד  
על סדר לימודו  
בישיבה עם  
תלמידיו, צמח  
למד את ספר  
הטור על הסדר  
מלבד ספרו זה  
כתב מאות  
תשובות  
לשאליו, שקובץ  
לאחר מכן  
לכמה ספרי  
ש"ת; חידושים;  
השמות על  
הש"ס; פירושו על  
מגילת רות השם  
'משיב נפש'; ואף  
חיבר ביאור  
לספר 'פרדס  
רימונים'  
לרמ"ק.

ותימה דלפי דבריו בחנם פסק תלמודא הלכה כרבן גמליאל דהא כולה הלכתא היא כחכמים והוה ליה לפסוק הלכה כחכמים

10. הסבר את הקושי של רב"ח לביאורו של רב"י השלמה?

ד. הבנת הב"ח בדעת הרמב"ם

רב"ח מציג הסבר אחר להבנת פסק הרמב"ם ואת ביאורו לשלמה. וכך הוא כותב:

נראה מדבריהם (של הרמב"ם והסמ"ט) דחכמים ורבן גמליאל לא פליגי בתחלת מצותה שהיא משעת יציאת הכוכבים עד חצות ותרומיהו סבירא להו שאין רשאי להמתין לכתחלה אלא עד חצות ולא עד לאחר חצות ולא פליגי אלא בעבר ולא קרא קודם חצות דלחכמים כיון דעבדו סייג עד חצות ועבר שוב אינו קורא ואפילו קרא אחר חצות לא יצא ידי חובתו וכן פירש ה"ר יונה (א א ד"ה וחכמים) אליבא דחכמים אבל לרבן גמליאל אף על גב דעבר על הסייג קורא עד עמוד השחר ויצא ידי חובתו בדיעבד ואיפסיקא הלכתא כרבן גמליאל וזה שכתב הרמב"ם מצותה משעת יציאת הכוכבים עד חצות אלא כדי להרחיק אדם מן העבירה כלומר כדי להרחיק בלבד אמרו ולא שלא יצא ידי חובתו בדיעבד והיינו כרבן גמליאל שסובר כך דלא כחכמים דאחר חצות שוב אינו קורא

11. לפי רב"ח כצ"ח מ' פסק הרמב"ם? - הסבירו

12. לכאורה הסברו של רב"ח לא מסתבר עם צברי השלמה בצ"ח - הסבירו מ"א

עיינו בהמשך צברי רב"ח :



והך סוגיא דקאמר בגמרא ועד השתא לא שמיע להו וכו' הכי פירושו לדעת הרמב"ם והסמ"ג וה"ר יונה הכי קאמרו ליה רבנן פליגי עילווך דמן התורה אינו קורא לאחר חצות משום דבשכבך לא משמע כל זמן שכיבה אלא כשהוא מתעסק לילך ולשכב דהיינו עד חצות ותו לא ויחיד ורבים הלכה כרבים או דילמא רבנן כוותך סבירא להו דמן התורה זמנה עד עמוד השחר דבשכבך משמע כל זמן שכיבה והאי דקאמרו עד חצות ואח"כ אינו קורא כלל כדי להרחיק וכו'

וכיון דמסתבר טעמך עבדינן כוותך והכא ודאי מסתבר טעמיה דרבן גמליאל דאע"ג דעבדו סייג מכל מקום אם עבר קורא [עד] עמוד השחר ויוצא ידי חובתו מן התורה דלא מצו חכמים לפטרו ממנו לאחר חצות והשיב להם רבן גמליאל רבנן כוותי סבירא להו וכו' כך

13. ארבעה חכמים נאמרו שיש להפסיק הכיפה כחכמים ולא כרבן אמריאל - הסביר לפי הפי"ח כיצד ניתן להבין את מה שאמר בפ"ט. שאלתך יש להפסיק כצ"ח רבן אמריאל ולא כצ"ח חכמים?

---



---



---



ה. שיטת השאגת האריה (בעקבות מספר ראשונים)  
 ע"ש עכ"ט, עסקנו בהפסיקת הפא"מ. וצ"ח אמרו שיש להפסיק את השאגת האריה.  
 בע"ה השאלת אריה" ש"ס. שהפסקת הפא"מ אינה הפסקת הפשוטה וכך הוא כותב:

...הדבר ברור... דלרבנן אם לא קרא קודם חצות קורא לאחר חצות... ולרסן גמליאל אפילו לכתחלה אין צריך לקרות קודם חצות.  
 וכיון דאיפסקא הלכתה כוותיה אפילו לכתחלה רשאי להמתין מלקרות עד קודם שיעלה עמוד השחר, וכדברי הרא"ש ז"ל ודלא כאחרונים באורח חיים סי' רל"ה שנמשכו אחר דעת הרמב"ם בזה.

כצ"ח מי פסק השאלת אריה?

---



---



---

כיצד אצ"ח כתב, הוא יתפלל את הסוליא בפ"ט. אמרנו ע"ה שיש להפסיק כצ"ח חכמים?

כצ"ח עי"ן. כיצד הוא מתפלל זאת?

וגם מה שהביא הב"י סעד לזה מדאמר בגמרא גבי מעשה ובאו בניו מבית המשתה... רבנן פליגי עילווך ויחיד ורבים הלכה כרבים... דמשמע בהדיא דבניו של ר"ג גופייהו היו סבורין דלית הלכתא כאבוהון היכא דפליג על חכמים.. אינו ראייה. דלא עדיפי בניו מחכמים דפליגי עליה ואפילו הכי פסק שמואל הלכה כר"ג.

*כיצד תיפול השאלת אפיה את הסולאיה בצ"ע. אמנה עולה שיש לפסוק כחכמים ולא כרבהן אמאי לא?*

---



---



---

**שאלה הרחבה:**

*עיינו בספר משנה ברורה (חלק ב' סימן ראה) בצברי הביאור האכנה (הצ"ח יוצאנה ע"י חצי האלה"י) שם הוא מביא אפשרות נוספת אישור בין הסולאיות:*

*מהי אותה אפשרות וכיצד אינה תנא יש לפסוק על פי אפשרות זו?*

---



---



---

**הלכה למעשה:**

**מלא את הטבלא לאור מה שלמדנו:**

שיטת הרמב"ם	שיטת השאגת אריה	
		<b>כדעת מ' נפסק? רבן אמאי או חכמי?</b>
		<b>האט מותר לכתחילה לקרוא קריאת שמע לאחר חצות?</b>
		<b>האט מותר (לכל הפחות קדימדי) לקרוא קריאת שמע לאחר חצות עד עלות השחר</b>

**כעת נעיין בפסק השו"ע:**

לכתחלה צריך לקרות ק"ש מיד בצאת הכוכבים, וזמנה עד חצי הלילה; ואם עבר ואיחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר, יצא ידי חובתו.

**כדעת מי פסק השו"ע?**

---



---



---

**עיין בדברי הביאור הלכה:**

המחבר סתם כדעת הרמב"ם והסמ"ג ודלא כדעת הרשב"א והרא"ש דס"ל דלא קי"ל כחכמים דעשו סייג עד חצות ועיין בשאגת אריה סימן ד' שדעתו לדינא כדעת הרשב"א והרא"ש והאריך לדחות דברי הב"י.. ואין דבריו שם מוכרחין לדחות דברי הב"י.. מ"מ רובא דרבוותא קיימי בשיטת השו"ע .. ובמקום הדחק כגון שהוא מלמד תורה לאחרים וכהאי גוונא אפשר דיכול לסמוך על שיטת הרא"ש לאחר עד אחרי חצות וכן משמע במגן גבורים מהי הכרעתו של הביאור הלכה לכתחילה, ומהי הכרעתו במקרה של שעת הדחק?

---



---



---



## סוגיא שביעית [דף יב:]- המלך הקדוש והמלך המשפט

א. במה בדיוק נחלקו האמוראים?- עיון בפשט לשון הגמרא

עיינו בלשון הגמרא בדף יב: בדקדוק (מן המילים 'ואמר רב בר חיננא' עד המילים 'זהלכתא כרבה') וענו על השאלות הבאות:

1. איזו הלכה חיצית רבה בר חיננא סבא בשם רבה?

---



---

2. מה הדין שאמר ר' אליעזר? והאם הוא בהכרח חולק על מה שכתבתם לפני כן- [הדין שחיצית רבה בר חיננא בשם רבה?]

---



---

3. האם מלשון השמיעא נראה שרבה בר חיננא סבא בשם רב ור' אליעזר חלוקים?

---



---

4. הסבירו מילותיהם כל מילה בנפרד:

- מאי- \_\_\_\_\_
- הוי- \_\_\_\_\_
- אליהו- \_\_\_\_\_

5. הסבירו את המשמעות של המילים האלו יחד כאשכול: 'מאי הוי אליהו' \_\_\_\_\_

6. כעת נסו לנסח את משמעות המשפט בהקשר של הוסיא שלי?

---



---



לאחר שכתבתם את דעתכם, חוו דעתכם לגבי 2 ההצעות כאן: מה מבין 2 ההצעות נראה לכם נכון יותר כתרגום לשאלה: 'מאי הוי עליה'?

- מה הדין במקרה שלנו, האם צריך לומר בעשרת ימי תשובה המלך הקדוש והמלך המשפט, או שדי לומר האל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט?
- מה הדין במקרה שאדם טעה ואמר האל הקדוש, או מלך אוהב צדקה ומשפט במקום המלך הקדוש, ומלך המשפט- האם יצא ידי

כעת נתבונן בהמשך השמיעה:

7. השמיעה מביאה מחלוקת בנוגע למענה על השאלה 'מאי הוי אליהוי' - חזו דעתכם לפי ניסוח השמיעה. האם השמיעה עונה על השאלה כפי שהיא בהצעה הראשונה או כפי שהיא בהצעה השנייה?

### סיכום ביניים

מה שעשינו עד כאן, הוא ניתוח מדויק של המילים של האמרא מתחילתם ועד סופם.

המטרה הייתה להראות שיש שינוי מסוים בין הדיון של האמרא התחילה, לבין איך שהוא מוצג בסוף.

השינוי הוא ביחס לשאלה:

◇ האם ברור לכל הצעות שצריכים לשנות את ניסוח הפכת הא-ל הקצוץ ומלבד אורה צדקה ומשפט בימי עשית ימי תשובה וכל השאלה היא בנוגע לאיך שטעה ולא שינה (הציעה). או שמא המחלוקת היא אם בכלל יש צורך לשנות את הניסוח בעשית ימי תשובה (לכתחילה)?

הקיצו הציגו את התשובה הנכונה:

- מהמחלוקת בין רב חיננא סבא בשם רב לרי אליעזר נראה יותר שהמחלוקת היא: לכתחילה/בדיעבד
- ואילו מהמחלוקת בין רב יוסף לרבה נראה יותר שהמחלוקת היא: לכתחילה/ בדיעבד

האמרא למסקנה פסקה כרבה - סמנו - מה אתם הייתם פוסקים למצעה לאור הכרעה זו:

שיש חובה לומר המלך הקדוש ואם לא אמר - חוזר

שיש חובה לומר המלך הקדוש ואם לא אמר - לא חוזר

**א. כיצד הבינו הראשונים את מחלוקת האמוראים?**

לאחר שדקדקנו בלשון השמאי- והשוני הקיים בין התחלת הסולאי לסופה נפלוש את הפאסונים ונראה כיצד הם התמודדו עם השינוי הזה:

**עיינו בדברי תוספות (ד"ה 'והלכתא כוותיה דרבא'):**

מה הכפיס תופסות בנוסע למי שאמר הא-ל הקדוש ולא המלך הקדוש? ומה הנימוק שלהם לציון זה?

---



---

**עיינו בדברי הרי"ף (ו: מתחילת הסוגיא שלנו עד סוף הפרק)**

כיצד הכפיס הפי"ע למעשה וכיצד הוא מוכיח את מסקנתו?

---



---

חשב-ו- האם לפי הפי"ע מחלוקת פה חיינא סבא בשט פה ופי' אלעזר תואמת למחלוקת פה ופי' יוסע- הסבי"ף

---



---

**עיינ בלשון המאור (דף ו: מהמילים: 'מאי הוי עלה- ומר אמר חדא)-**

האם לפי המאור מי שטעו ואמר המלך הקדוש יצא יצי חובה בדיעבד?

---



---

חשב-ו- האם לפי המאור מחלוקת פה חיינא סבא בשט פה ופי' אלעזר תואמת למחלוקת פה ופי' יוסע- הסבי"ף (שימו לב- יש בטאה 'פיק')

---



---

**הלכה למעשה:**

**מלא את הטבלא לאור מה שלמדנו:**

שיטת הר"ף ותוספות	שיטת המאור
	<p>האט רב ח'נ'נא סבא                  פשט רב רב ור' אל'צנר                  נחלקו, ואט כן במה?</p>
	<p>האט רבה ורב יוס'פ                  נחלקו בצניין אמירת                  הא-ל הקודש בדיצורה,                  או בשאלה-מה יש                  לאמר לכתחילה?</p>
	<p>מה נפסק להלכה                  בצניין מי שאמר                  בעצרת ימי תשובה                  הא-ל הקודש, במקום                  המלך הקדוש?</p>

כעת נעיין בפסק השו"ע (אורח חים סימן תקפב סעיף א):  
 בעשרת ימי תשובה אומר: המלך הקדוש, המלך המשפט.  
 ואם טעה או שהוא מסופק אם הוא בהמלך הקדוש, חוזר לראש.  
 ואם הוא בהמלך המשפט, אם נזכר קודם שעקר רגליו, חוזר לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר; ואם לא  
 נזכר עד שעקר רגליו (ע"ל סוף סימן קי"ז), חוזר לראש

כדעת מי פסק השו"ע?

---



---

מהו ההבדל ההלכתי בין הטועה בברכת המלך הקדוש לטועה בברכת המלך המשפט?

---

עיין בדברי המשנה ברורה (ס"ק ד) שמסביר את הטעם להבדל:  
 דג' ברכות ראשונות חשובות כאחת.  
 הסבר את ההבדל בין ההלכות לאור דברי המשנה ברורה?

---



---



---

**שאלת סיכום על ההרחבה:**

כט לא עשה מה פדעות בנול'ט לאצט שאמר "מלך אוהב צדקה ומשפט" במקום "המלך המשפט"?

---



---

הרחבה אמר "מלך אוהב צדקה ומשפט" במקום "המלך המשפט"?

עיינו בלשון הר"ף (ו:ז).

- ◇ מהו ה'אלון שבה יש לחתום את הפכת המשפט לפי רב חיינא סבא?
- ◇ מהו ה'אלון שבו לפי ר"א אט חתם הפכת המשפט יצא?
- ◇ האם מצוה באותו אלון? - הסב

◇ אמסנה פוסק הפיי"ש אט חתם ה'אלון מסוימת את הפכת המשפט. לא יצא - באיזו אלון מצוה?

כעת עיינו בלשון תלמידי רבינו יונה בד"ה האחרון של הפרק (מיהו)

◇ מה החיזוש שהם מחזשים? נסו לתת תיאור כין לצפייהם מ'אלון הפיי"ש לאור מה ש'ניתק א'עיל?

האם דברי תלמידי רבינו יונה נפסקו להלכה? - לשם כך נעיינ בלשון השר"ע והרמ"א (שולחן ערוך סימן קיח)

השיבה שופטינו, חותם בה מלך אוהב צדקה ומשפט; ומר"ה ועד יום הכפורים חותם המלך המשפט. הגה: מיהו חס אמר מלך אוהב צדקה ומשפט, אין כריך לחזור, ולא אמרו ש'חזור חלל במקום שכל השנה אומרים החל אוהב צדקה ומשפט

◇ מה פסקו הש"ע והרמ"א בנו"ע לחיזוש של תלמידי רבנו יונה?

בשביל לדעת כיצד פוסקים הספרדים למעשה, נביא מדבריו של הרב יוסף אפריון (אתר yshiva)

אולם עדיין מצאנו בדין זה מחלוקת בין הפוסקים הספרדים...  
 חידש הבן איש חי שאף על פי שפסק השר"ע שבמקרה הנ"ל חוזר- לדינא אין לחזור מדין ספק ברכות להקל וסברא זו מועילה אפילו נגד מרן השר"ע. וכך פסקו גם כף החיים (קיח א) והרב אליהו.  
 אולם דעת הרב עובדיה (באריכות מרובה יב"א ב ח-י ובקצרה יח"ד א נז) לפסוק בזה כשר"ע משני טעמים עיקריים:  
 א. כבר פשט המנהג כשר"ע וכנגד מנהג לא אומרים ספק ברכות להקל.  
 ב. בתפילה כלל לא שייך לומר ספק ברכות להקל מכיון שאם ימשיך בתפילתו ולא יחזור נמצא שלדעות שצריך לחזור ברכתיו הן לבטלה ואף כשסיים את התפילה יתכן שכלל לא יצא ידי חובה!

◇ מצוה לצאת הבן איש חי אין לחזור במידה ו'ערה ואמר מ'לך אוהב צדקה ומשפט. כנ"ל צ'עת הש"ע?

◇ מהם ה'סיבות של הפה עובדיה יוסף לצחות את ע'נת ר'בן איש חי?